

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра адміністративного
права та судочинства

МІЖДИСЦИПЛІНАРНА КУРСОВА РОБОТА
з дисципліни: «Фінансове право»
на тему: «Прямі та непрямі податки: правові особливості»

Студентка групи ПР - 36

Гелей Олена Романівна

Керівник: д. філ. з права, доц. Іванюк В. Д.

Національна шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Члени комісії _____

_____ (підпис) _____ (прізвище та ініціали)

ТЕРНОПІЛЬ - 2025

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОПОДАТКУВАННЯ.....	5
1.1. Поняття та функції податків	5
1.2. Класифікація податків в Україні.....	6
1.3. Роль податків у регулюванні економіки.....	8
Висновки до розділу 1.....	10
РОЗДІЛ 2. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРЯМИХ ТА НЕПРЯМИХ ПОДАТКІВ В УКРАЇНІ	12
2.1. Прямі податки: поняття, види та особливості справляння.....	12
2.2. Непрямі податки: поняття, види та особливості адміністрування.....	15
2.3. Переваги і недоліки прямих та непрямих податків	19
Висновки до розділу 2.....	21
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ.....	23
3.1. Зарубіжний досвід справляння податків та його значення для податкової практики України.....	23
3.2. Шляхи вдосконалення податкової системи України.....	25
Висновки до розділу 3.....	27
ВИСНОВКИ.....	29
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	31
ДОДАТКИ.....	34

ВСТУП

Актуальність і науково-практичне значення обраної теми міждисциплінарної курсової роботи. Оптимальне функціонування держави в усіх галузях безпосередньо залежить від фінансової стійкості та наповненості державної скарбниці, де ключову роль відіграють податки. Як пряме, так і непряме оподаткування є важливим інструментом впливу на економіку, а реформа податкової системи може підвищити продуктивність національної економіки, забезпечити зростання стабільних бюджетних надходжень, а також створення сприятливого середовища для розвитку підприємництва та залучення інвестицій.

Метою дослідження є всебічний аналіз правових аспектів оподаткування в Україні, зокрема, дослідження функціонування прямих та непрямих податків, їх класифікація та роль у регулюванні економіки. Особлива увага приділена правовому регулюванню прямих і непрямих податків в Україні та вдосконаленню податкової системи України з урахуванням зарубіжного досвіду.

Для досягнення мети визначені **наступні завдання:**

- охарактеризувати поняття та функції податків як основного інструменту державного регулювання економіки;
- з'ясувати нормативно-правові акти, що регулюють відносини оподаткування;
- дослідити класифікацію податків в Україні;
- визначити роль податків у регулюванні економіки держави;
- проаналізувати правове регулювання прямих податків, їх види та особливості справляння в Україні;
- з'ясувати переваги та недоліки прямих і непрямих податків, зокрема в контексті правового адміністрування;
- проаналізувати зарубіжний досвід справляння податків і його застосування в Україні;

- визначити шляхи вдосконалення податкової системи України з урахуванням міжнародного досвіду.

Ступінь дослідження теми в науковій вітчизняній та зарубіжній літературі. Питаннями вдосконалення системи прямого та непрямого оподаткування займалися економісти-дослідники та вчені В. Л. Андрущенко, І. В. Барановська, О. Д. Данілов, Т. І. Єфименко, А. І. Крисоватий, В. М. Мельник, І. В. Педь, І. Р. Чуй.

Серед сучасних економістів, що зробили вагомий внесок у дослідження питань формування системи прямого та непрямого оподаткування як важливої сфери впливу на розвиток держави, можна виділити О. Василика, М. Дем'яненко, Д. Дему, О. Кириленко, А. Крисоватого, А. Поддєрьогіна, А. Соколовську, Л. Сідельникову, С. Бланкарта, Е. Доллана, Дж. Штігліца та інших.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини у сфері оподаткування.

Предметом дослідження є правові особливості прямих та непрямих податків.

Методами дослідження є системний аналіз наукової літератури, нормативно-правових актів, а також порівняльний аналіз вітчизняного та зарубіжного досвіду справляння прямих та непрямих податків

Структура роботи. Курсова робота складається із вступу, трьох розділів, що об'єднують вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел (30 найменувань на 3 сторінках) та додатків. Загальний обсяг роботи становить 34 сторінки, з яких основний текст – 28 сторінок.

РОЗДІЛ 1.

ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОПОДАТКУВАННЯ

1.1. Поняття та функції податків

Як зазначає М.Т. Бартко, «система обов'язкових платежів стягується відповідно до Податкового кодексу України та складається з податків, зборів, мита» [14, с.5].

Ще Хома Аквінський (1226-1274) визначив «податки як дозволену форму пограбування». Свого часу Ш. Монтеск'є (1689-1755) вважав, «що ніщо не потребує стільки мудрості і розуму, як визначення тієї частини, яку забирають у підданих, і тієї, яку залишають їм». А один із основоположників теорії оподаткування Адам Сміт (1723-1790) говорив про те, що «податки для тих, хто їх сплачує – є ознакою не рабства, а свободи» [7, с.4-5].

Пунктом 6.1 ст. 6 Податкового Кодексу України визначено, що «податком є обов'язковий, безумовний платіж до відповідного бюджету або на єдиний рахунок, що справляється з платників податку відповідно до цього Кодексу» [3].

Відповідно до ст.67 Конституції України, «кожен зобов'язаний сплачувати податки і збори в порядку і розмірах, встановлених законом» [1].

Податки покликані виконувати ряд функцій, які визначають сутність і обумовлюють їх призначення. Автори навчального посібника «Фінансове право України» виділяють наступні «функції податків:

- найважливішою є фіскальна (fiscus – державна скарбниця), згідно із якою податки виконують своє основне призначення – насичення дохідної частини бюджету, доходів держави для задоволення потреб суспільства;
- регулююча – регулювання виробництва і споживання (непрямі податки) і полягає у використанні державою податкового механізму (пільг, ставок) з метою зацікавити платника податків в здійсненні певної діяльності,

виконанні робіт чи навпаки, зробити для нього не вигідним заняття ними (наприклад, шляхом встановлення високих податкових ставок);

- контрольна, яка реалізується в ході оподаткування і здійсненні аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств і організацій; при контролі за отриманням доходів громадян і використанні ними майна;
- розподільча – наповнити скарбницю, щоб потім розподілити отримані кошти на вирішення народногосподарських проблем, як виробничих, так і соціальних, фінансування великих міжгалузевих, комплексних цільових програм - науково-технічних, економічних і ін;
- стимулююча – створює орієнтири для розвитку або згортання виробничої діяльності та полягає в тому, що податок повинен бути стимулом до праці і застосовується механізм пільг, зміна об'єкта оподаткування, зменшення податкової бази» [22, с.188-189].

1.2. Класифікація податків в Україні

У навчально-методичному посібнику «Податкове право» вказано, що «можливі різні класифікації податків залежно від тих ознак, які покладено в основу порівняння:

1) В залежності від територіального принципу:

- загальнодержавні податки і збори стягуються на всій території України і зараховуються до державного або місцевого бюджету;
- місцеві податки і збори стягуються на території сіл, селищ і міст на підставі відповідного рішення місцевої ради і 100% зараховуються до місцевого бюджету до є власним доходом місцевих бюджетів. До місцевих податків та зборів належать:
 - податок на майно;
 - єдиний податок.
 - збір за місця для паркування транспортних засобів;
 - туристичний збір» [14, с.7].

Стаття 9 Податкового Кодексу України закріплює, що «до загальнодержавних належать такі податки та збори:

- податок на прибуток підприємств;
- податок на доходи фізичних осіб;
- податок на додану вартість;
- акцизний податок;
- екологічний податок;
- рентна плата;
- мито» [3].

2) Автори навчально-методичного посібника «Податкове право» зазначають наступний поділ «залежно від методу стягнення:

- прями – податки, що стягуються у процесі придбання та акумуляції матеріальних благ, визначаються розміром об'єкта обкладання, включаються у ціну товару і сплачуються виробником або власником;
- непрямі – податки, що стягуються у процесі витрати матеріальних благ, визначаються розміром споживання, включаються у вигляді надбавки до ціни реалізації товару і сплачуються споживачем» [14, с.7].

3) В свою чергу автори навчального посібника «Фінансове право України (особлива частина)» поділяють податки «залежно від каналу надходження:

- державні — податки, що повністю надходять до державного бюджету;
- місцеві — податки, що повністю надходять до місцевих бюджетів;
- пропорційні — податки, що розподіляються між державним і місцевим бюджетами у певній пропорції;
- позабюджетні — податки, що надходять до певних фондів (у деяких випадках, щоправда, вони повинні все-таки пройти через бюджет).

4) Залежно від платника:

- податки з юридичних осіб (податок на прибуток і т. ін.);
- податки з фізичних осіб (податок на доходи фізичних осіб та ін.);

- змішані — податки, що допускають як платника і юридичних, і фізичних осіб (збір за першу реєстрацію транспортного засобу, плата за землю.).

5) Залежно від періодичності стягнення:

- разові — податки, що сплачуються один раз протягом певного часу при здійсненні певних дій (збір за першу реєстрацію транспортного засобу);
- систематичні (регулярні) — податки, що стягуються регулярно, через певні проміжки часу і протягом усього періоду володіння чи діяльності платника» [20, с.200-201].

1.3. Роль податків у регулюванні економіки

За словами Л.Беляєвої, А. Карпової «в історії розвитку суспільства ще жодна держава не змогла обійтися без податків, оскільки для виконання своїх функцій їй необхідна певна сума коштів, яка може бути зібрані лише у вигляді податків. Серед великої кількості фінансових важелів, з допомогою яких держава впливає на економіку, суттєве значення займають податки» [23, с.288].

Варто погодитись із думкою С.Краснощок та Г. Шаповалова, котрі вважають, що «податки необхідні для утримання різних державних установ, таких як армія, поліція, міністерство надзвичайних ситуацій, митниця, бюджетні відомства та установи. Завдяки податкам держава може виплачувати допомогу з безробіття, пенсії та інші соціальні виплати. Відрахування з бюджету розподіляються на утримання дитячих будинків, системи медобслуговування, освіти в школах, вузах і середньо-спеціальних навчальних закладах. За допомогою коштів, які постачає система оподаткування, облаштовується інфраструктура: поліпшується стан доріг, освітлення вулиць, облагороджуються і озеленюються ландшафтні об'єкти» [27, с. 359-360].

Порівняно з іншими видами фінансування, податкові надходження відіграють ключову роль у забезпеченні стабільності фінансових потоків, адже становлять основну частину доходів державного бюджету. Аналізуючи дані щодо доходів зведеного бюджету України за 2021–2023 роки (Рис. 1.1.), який

сформований А. В.Сковородою та М. Ф. Аверкиною у науково-дослідній статті, то можна виявити динаміку та тенденції у фінансовому стані країни. Загальні доходи зведеного бюджету вказують на ріст протягом цього трирічного періоду, що свідчить про зростання економіки.

Назва	2021	2022	2023	Темпи росту 2022/2021 %	Темпи росту 2023/2022 %
Доходи зведеного бюджету України за статтями доходів:	1662243	2196273,3	2794537,6	132,1	127,2
Податкові надходження	1453804	1343225	1486209,7	92,4	110,6
Неподаткові надходження	202541	368368,9	899090,8	181,9	244,1
Інші надходження	5898	484679,4	409237,1	8217,7	84,4

Рис. 1.1. Доходи зведеного бюджету України за статтями доходів протягом 2021–2023 рр. (млн грн.)

Неподаткові надходження та інші джерела доходів також відіграють важливу роль у формуванні бюджету. Проведені А. В. Сковородою та М. Ф. Аверкина дослідження, детально відображені на Рис. 1.2., свідчать про те, що податок на додану вартість (ПДВ) відіграє важливу роль у формуванні доходів державного бюджету. Це пояснюється тим, що механізм оподаткування у цьому випадку охоплює всі етапи виробництва та обігу товарів, і враховується у вигляді надбавки до ціни товару, яку сплачує кінцевий споживач.

Автори наукової статті А.В. Сковорода та М.Ф. Аверкина звертають увагу на те, що «акцизний податок є менш стабільним з погляду формування доходів бюджету через постійні зміни законодавчої бази оподаткування та особливості підакцизної продукції на ринку. Значну частину доходу бюджету формує податок на прибуток підприємств, який може стимулювати та регулювати підприємницьку діяльність. Невелика частка доходів бюджету від сплати мита свідчить про його обмежену фінансову важливість. Це може бути пов'язано з неоптимальною структурою експорту та імпорту, а також відсутністю прямого державного регулювання цих процесів» [8, с.80-84].

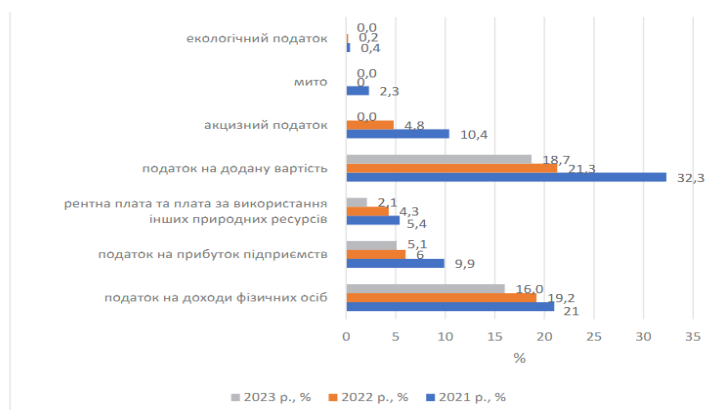

Рис. 1.2. Структура загальнодержавних податкових надходжень до зведеного бюджету України за 2020–2023 рр., (%)

Висновки до розділу 1

Отож, податки — це ключовий інструмент фінансової політики держави, що забезпечує формування бюджету та виконання державою своїх соціальних, економічних і управлінських функцій, оскільки їх обов’язковість закріплена на конституційному рівні, а визначення та механізм справляння регулюються Конституцією України, Податковим кодексом України та іншими нормативно-правовими актами.

Вони виконують низку важливих функцій, саме через реалізацію яких держава отримує змогу впливати на соціально-економічні процеси, забезпечувати рівень добробуту громадян і стимулювати економічну активність.

Щодо класифікація податків в Україні, то вона є багатоаспектною, що дозволяє адаптувати податкову систему до потреб бюджету та особливостей різних груп платників.

Податкова система є головним джерелом наповнення бюджету, про що свідчить аналіз доходів зведеного бюджету України за 2021–2023 роки. Податкова політика виконує важливу регуляторну функцію, впливаючи на розвиток економіки, стимулювання підприємницької діяльності, покращення екологічної ситуації та здоров’я населення.

Таким чином, податки не лише забезпечують функціонування державного апарату, а й виступають потужним важелем економічного регулювання, соціального захисту та розвитку країни в цілому.

РОЗДІЛ 2.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРЯМИХ ТА НЕПРЯМИХ ПОДАТКІВ В УКРАЇНІ

2.1. Прямі податки: поняття, види та особливості справляння

Автори навчального посібника «Фінансове право України» вбачають, що «однією з складових податкової системи України є прямі податки, за допомогою яких здійснюється найбільший вплив на фінансово - господарську діяльність підприємств, визначаються взаємовідносини юридичних і фізичних осіб з державними і місцевими бюджетами, із банками, а також із вищими організаціями. Прямі податки – це податки, які стягуються внаслідок придбання і накопичення матеріальних благ та залежать від масштабів об'єкта оподаткування. Вони розподіляють податковий тягар так, що ті, хто має вищі доходи, платять більше» [22, с.116-120].

У підручнику «Сучасне фінансове право. Право публічних фінансів» вказано, що «податок на прибуток підприємств – урегульований переважно Розділом III Податкового Кодексу України і характеризується такими ознаками:

- загальнодержавний, прямий та регулярний;
- сплачується юридичними особами та у визначених випадках фізичними особами-підприємцями, а також фізичними особи, які провадять незалежну професійну діяльність, щодо виплачених нерезиденту доходів (прибутків) із джерелом їх походження з України;
- 90% податку зараховується до загального фонду Державного бюджету України, а 10% – до доходів загального фонду бюджетів міст республіканського Автономної Республіки Крим та обласного значення, міст Києва та Севастополя, районних бюджетів, бюджетів об'єднаних територіальних громад, крім податку, що сплачується підприємствами державної, АРК чи комунальної власності» [9, с.238].

Науковці Т. Латковська, Т. Голоядова, М. Сідор вказують, що «платники податку на прибуток підприємств за ознакою місця реєстрації поділяються на:

- резидентів – юридичні особи, які провадять господарську діяльність як на території України, так і за її межами;
- нерезидентів, платниками яких є:
 - юридичні особи, які утворені в будь-якій організаційно-правовій формі та отримують доходи з джерелом походження з України, за винятком установ та організацій, що мають дипломатичні привілеї або імунітет згідно з міжнародними договорами України;
 - постійні представництва нерезидентів, які отримують доходи із джерелом походження з України або виконують агентські (представницькі) та інші функції стосовно таких нерезидентів чи їх засновників» [14, с.26-27].

У податковому законодавстві вказано, що «базова (основна) ставка податку становить 18 відсотків» [3].

Авторами навчального посібника «Фінансове право» сформульовано те, що «під час провадження букмекерської діяльності, азартних ігор (у тому числі казино) одночасно із ставкою податку на прибуток, ставка податку на дохід встановлюється у розмірі:

- 10 відсотків від доходу, отриманого від діяльності з випуску та проведення лотерей, азартних ігор з використанням гральних автоматів;
- 18 відсотків від доходу, отриманого від букмекерської діяльності, азартних ігор (у тому числі казино), крім доходу, отриманого від азартних ігор з використанням гральних автоматів, зменшеного на суму виплачених виплат гравцю» [22, с.125].

Колектив авторів навчально-методичного посібника «Податкове право» наголошує на тому, що «податок нараховується платником самостійно за ставкою, визначеною Податковим кодексом України. Податковими (звітними) періодами для податку на прибуток підприємств, крім випадків, передбачених пунктом 137.5 Податкового Кодексу України, є календарні: квартал, півріччя, три квартали, рік. При цьому податкова декларація розраховується наростаючим підсумком» [14, с.27].

Укладачі навчального посібника «Фінансове право» висловлюють думку про те, що «податок з доходів фізичних осіб (далі – ПДФО) є класичним, традиційним податком, що сплачується фізичними особами у всіх державах світу. Рисою ПДФО є той аспект, що він завжди «супроводжується» сплатою ще й такого платежу як військовий збір (ставка 1,5%). Відповідно, якщо особа отримує дохід, що оподатковується ПДФО, то така особа паралельно повинна сплатити ще і військовий збір за ставкою 1,5%» [21, с.381].

Авторами підручника «Сучасне фінансове право. Право публічних фінансів» зазначено, що «ПДФО сплачується з:

- пасивних доходів у вигляді процентів на поточний або депозитний (вкладний) банківський рахунок, процентів на вклад (депозит) члена кредитної спілки у кредитній спілці – 100% до Державного бюджету України (до загального фонду):
- інших доходів:
 1. до Державного бюджету України 25% (60% – з платників на території міста Києва);
 2. до бюджету АРК, обласних бюджетів – 15%;
 - місцевих бюджетів:
 - до бюджетів місцевого самоврядування – 60%;
 - до бюджету міста Києва – 40%» [9, с.223-236].

У податковому законодавстві визначено «ставки ПДФО (ст. 167 ПК України):

- загальна ставка – 18% бази оподаткування щодо доходів, нарахованих (виплачених, наданих) (крім випадків, визначених у пунктах 167.2–167.5 ст. 167 ПК України);
- інші ставки (0%, 5%, 9%)» [3].

Автори підручника «Сучасне фінансове право. Право публічних фінансів» акцентують увагу на тому, що «є окремі випадки, за яких платники податку звільняються від обов'язку подання податкової декларації, також

закріплено в п. 179.4 ст. 179 ПК України. З метою реалізації права на податкову знижку, платник ПДФО може заявляти про підстави для нарахування податкової знижки із зазначенням конкретних сум, що відображаються платником податку у річній податковій декларації, яка подається по 31 грудня включно наступного за звітним податкового року» [9, с.223-236].

В. Киян, Н. Обушенко, К. Косяченко, О. Нестерцова-Собакарь наголошують, що «до об'єкта оподаткування відносять:

- загальний місячний (річний) оподатковуваний дохід з джерела його походження в Україні;
- доходи, які остаточно оподатковуються під час їх нарахування (виплати, надання) з джерела їх походження в Україні» [15, с.44].

2.2. Непрямі податки: поняття, види та особливості адміністрування

Вчені Т. Латковська, Т. Голоядова, М. Сідор зазначають, що «непрямі податки – податки на товари і послуги, що встановлюються у вигляді надбавки до ціни або тарифу, оплачуються покупцями при купівлі товарів та отриманні послуг, а в бюджет вносяться продавцями чи рідше виробниками цих товарів та послуг» [14, с.23-24].

У підручнику «Фінансове право» зазначено, що «податок на додану вартість – це непрямий податок, що включається в ціну товару і є частиною новоствореної вартості, яка утворюється на всіх стадіях виробництва та реалізації товарів (робіт, послуг). Зміст ПДВ полягає у сплаті податку продавцем (виробником, постачальником) товарів, робіт, послуг з тієї частини вартості, яку він додає до вартості своїх товарів (робіт, послуг) до стадії їх реалізації. Продавець вносить ПДВ у вартість товарів та наданих послуг. Але й сам він сплачує ПДВ за придбані ним у процесі виробництва товари (роботи, послуги)» [21, с.388].

В. Киян, Н. Обушенко, К. Косяченко, О. Нестерцова-Собакарь наголошують на тому, що «об'єктом оподаткування ПДВ є реалізація

українських та імпортованих товарів, а також вивезення товарів за митну територію України для споживання. Такі товари, роботи та послуги оподатковуються по ставці 20 %. 0 % – на ставку застосовується до:

- експортних товарів;
- продажу товарів в зонах митного контролю;
- надання транспортних послуг за межами України;
- продажу вугілля та продуктів його збагачення;
- продажу вугільних і торф'яних брикетів;
- продажу електроенергії» [15, с. 66-67].

Укладачі підручника «Сучасне фінансове право. Право публічних фінансів» повідомляють про те, що «платниками податку є як фізичні, так і юридичні особи, які здійснюють підприємницьку діяльність в Україні» [9, с.289].

Відповідно до п. 14.1.4. ст. 14 Податкового Кодексу України, «акцизний податок – це непрямий податок на споживання окремих видів товарів (продукції), визначених як підакцизні, що включається до ціни таких товарів (продукції)» [3].

Автори підручника «Фінансове право» стверджують, що «акцизний податок розглядають як такий, що є податком на специфічні товари. Об'єктом оподаткування акцизним податком у загальному вигляді визнаються виробництво та імпорт підакцизних товарів» [21, с.393].

Статтею 215 Податкового Кодексу України визначено наступний «перелік підакцизних товарів:

- спирт етиловий та інші спиртові дистиляти, алкогольні напої, пиво (крім квасу «живого» бродіння);
- тютюнові вироби, тютюн та промислові замітники тютюну;
- тютюнова сировина, тютюнові відходи;
- рідини, що використовуються в електронних сигаретах;

- пальне, у тому числі товари (продукція), що використовуються як пальне для заправлення транспортних засобів, обладнання або пристроїв з двигунами внутрішнього згоряння із запалюванням від стиснення тощо;
- автомобілі легкові, кузови до них, причеи та напівпричеи, мотоцикли, транспортні засоби, призначені для перевезення 10 осіб і більше, транспортні засоби для перевезення вантажів;
- електрична енергія» [3].

Укладачі навчального посібника «Податкове право України» наголошують на тому, що «ставки акцизного податку, визначені в Податковому кодексі України, не є постійними, а щорічно переглядаються. Передбачається щорічне внесення Кабінетом Міністрів України до 1 червня до Верховної Ради України проекту закону про внесення змін до Податкового кодексу України щодо абсолютних ставок оподаткування акцизним податком з урахуванням індексів споживчих цін та цін виробників промислових товарів» [16, с.177].

В. Киян, Н. Обушенко, К. Косяченко, О. Нестерцова-Собакарь звертають увагу на те, що «акцизний збір визначається в твердих ставках з одиниці реалізованого товару або у відсотках до обороту. Сплачується акцизний збір в гривнях по курсу Національного банку України, що діяв на перший день кварталу, в якому відбулася реалізація товару, якщо товари вироблені і реалізовані в Україні. Для імпортованих товарів акцизний збір сплачується в гривнях за курсом Нацбанку на день подання митної декларації» [15, с.67].

25 березня 2025 року був підписаний Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо перегляду ставок акцизного податку на тютюнові вироби», який передбачає:

1. поступове підвищення акцизного збору на сигарети до рівня, становленого Директовою 2011/64/ЄС з 1 січня 2025 року до 31 грудня 2027 року;
2. встановлення ставок акцизного податку в євро для мінімізації впливу інфляції;
3. уточнення процедур адміністрування акцизного податку;

4. також внесення змін до статті 39-1 Податкового Кодексу України. що регулює особливості застосування валютних курсів при нарахуванні митних та податкових платежів [4].

Митним Кодексом України, а саме ч.1 ст.271, передбачено, що «мито - це загальнодержавний податок, встановлений Податковим кодексом України та цим Кодексом, який нараховується та сплачується відповідно до цього Кодексу, законів України та міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України» [2].

Науковці В. Киян, Н. Обушенко, К. Косяченко, О. Нестерцова-Собакарь вважають, що «мито – непрямий податок, що справляється з товарів і транспортних засобів, які переміщуються через митний контроль України» [15, с.67].

Митне законодавство виділяє наступні «види мита:

- ввізне мито (встановлюється на товари, що ввозяться на митну територію України – ст. 272 МК України). Встановлення нових та зміна діючих ставок ввізного мита, визначених Митним тарифом України;
- вивізне мито (встановлюється законом на українські товари, що вивозяться за межі митної території України – ст. 272 МК України);
- сезонне мито (на окремі товари законом може встановлюватися сезонне мито на строк не менше 60 та не більше 120 послідовних календарних днів з дня встановлення сезонного мита – ст. 274 МК України);
- особливі види мита: спеціальне, антидемпінгове, компенсаційне, додатковий імпорتنний збір» [2].

Автори посібника «Податкове право України» вказують, що «платниками мита є особи, що ввозять (вивозять) або переміщують товари через митний кордон держави і ним може бути як власник товару, так і уповноважена особа (декларант). В Україні оподатковувані товари зосереджено в товарній класифікаційній схемі, заснованій на Гармонізованій системі опису і кодування товарів. Усі товари, що підлягають митному оформленню, зосереджено в 21 розділі, 97 главах, 1241 товарній групі, 5019 товарних позиціях. Кожен товар

має чотиризначний цифровий код, де два перших знаки означають товарну групу, два інших - товарну позицію. В основі обчислення мита лежить митна вартість товару і транспортного засобу» [16, с.169].

З огляду на вищесказане та проаналізувавши Закони України «Про бюджет України» за 2019-2024 роки, Слюсарчук Л., Ковальчук О. у науково-дослідній статті визначили структуру непрямих податків в податкових надходженнях до Державного бюджету України (див. Рис.2.2) [6].

Рік	Податкові надходження, млн. грн.	ПДВ		Акцизний податок		Мито: ввізне і вивізне	
		млн. грн.	в %	млн. грн.	в %	млн. грн.	в %
2019	799 776,00	378 690,2	47,35%	123 357,9	15,42%	30 086	3,76%
2020	851 115,60	400 600,1	47,07%	138 296,2	16,25%	30 460,5	3,58%
2021	1 107 090,90	536 489,2	48,73%	162 451,2	14,67%	38 177,2	3,44%
2022	949 764,40	467 001	49,17%	102 352,9	10,78%	26246	2,76%
2023	1 203 544,10	580 797,3	48,23%	167 346,6	13,90%	40559,4	3,37%
2024	1490108,6	666777,9	45,63%	189529,4	12,81%	40212,7	3,03%

Рис. 2.2. Структура непрямих податків в податкових надходженнях до Державного бюджету України.

2.3. Переваги і недоліки прямих та непрямих податків

К.М. Харіна, А.С. Проскура підкреслюють важливість того, що «за умов ефективної економіки основним призначенням системи оподаткування є максимальне сприяння розвитку підприємництва задля досягнення найбільш можливого зростання дохідної частини державного бюджету» [28, с.84].

К.П. Болдовська, М.С. Борошко, М.С. Шляхов вважають, що «кожен тип податків має свої переваги та недоліки для економіки, які варто детально розглянути, щоб зрозуміти їхній вплив на економічний розвиток, соціальну справедливість та ефективність державного управління» [10, с.43].

К.М. Харіна та А.С. Проскурова зазначають, що «серед переваг прямої форми оподаткування можна зазначити те, що вони:

- виступають важливим фінансовим важелем регулювання економічних процесів в країнах з розвиненою ринковою економікою;
- дають можливість встановлення прямої залежності між доходами платника і його платежами до бюджету;

– сприяють розподілу податкового тягара так, що значні податкові витрати несуть ті економічні суб'єкти, які мають більш високі доходи» [28, с.84-85].

Водночас М.С. Малий стверджує, що «прямому оподаткуванню притаманна низка недоліків:

- 1) механізми прямого оподаткування є досить складними та значними за обсягами, що потребує значних затрат часу, пов'язаних з адмініструванням податків, як фахівців-бухгалтерів, так і працівників податкових органів;
- 2) значно ширші можливості, порівняно з непрямим оподаткуванням, щодо ухилення від оподаткування;
- 3) є менш стабільним джерелом доходів держави, що обумовлюється прямою залежністю величини отримуваних доходів та прибутків від ринкових коливань, кон'юнктури, цін, рівня оплати праці, можливістю ухилення від оподаткування» [13, с.46].

Ж.С. Шило наголошує на тому, що «другу групу податкових надходжень до бюджету створюють непрямі податки, які відіграють значну роль у формуванні доходів держави та податковому регулюванні» [24, с.103]. Непрямі податки мають як свої переваги, так і недоліки (див. Таб.1).

Таблиця 1

Переваги та недоліки непрямих податків

Переваги непрямих податків	Недоліки непрямих податків
1	2
Стабільність і постійне надходження коштів до бюджету – покупки товарів першої необхідності робляться постійно, тому і податки постійно поступають до бюджету	Соціальна несправедливість – сплачують всі незалежно від рівня доходів, так як сума податку включено до ціни то всі сплачують його за однаковою ставкою
Можливість регулювати окремі види товарів (діяльності) – встановлюючи ставки непрямих податків держава може впливати на ціну, а відповідно і на попит	Невизначеність в отриманні – попит на деякі товари (наприклад, на предмети розкоші, нафту) які є підакцизними не є стабільним, тому неможливо спрогнозувати податкові надходження
Добровільний характер – покупець сам вирішує купувати йому товар чи ні	Значне зростання ціни – оскільки непрямі податки входять до ціни товару, то вони спричиняють зростання його ціни. Крім того,

	оскільки точну суму непрямих податків в ціні реалізації розрахувати проблематично, то посередник (юридичний платник податку), частіше за все стягує більшу суму, ніж розмір податку
Широка база оподаткування – непрямі податки охоплюють доволі широку номенклатуру товарів, робіт та послуг	Для податку на додану вартість складна процедура нарахування від початку виробництва до отримання готового товару – чим більше стадій виробництва проходить товар, тим більше виникає можливостей для використання протизаконних схем ухилення від сплати ПДВ
Зручність в адмініструванні – сума непрямого податку включена до ціни товару, тому платник не звертає увагу на його сплату	Зростання інфляції – зростання цін на товари та послуги повсякденного попиту призводить до росту рівня інфляції
Спрощена система сплати – платник податку сплачує його автоматично під час здійснення покупок	Не сприяє розвитку податкової свідомості – непрямі податки приховані у ціні, тому більшість населення навіть не знає, що сплачує непрямий податок
Складно ухилитися від сплати – непрямі податки є частиною ціни, тому ухилитися від сплати можливо тільки відмовившись від покупки.	Може стати причиною корупції, здійсненню тіньових грошових операцій (не виставляється рахунок за товар, оплата проходить готівкою без належного оформлення фінансових операцій)

М. Ярош, А. Буряк у своїй праці підкреслюють, що «діяльність держави повинна бути спрямована на знаходження оптимального співвідношення між прямими та непрямими податками, на спрощення та удосконалення системи непрямого оподаткування» [11, с.526-528].

Висновки до розділу 2

Отже, податкова система України включає як прямі, так і непрямі податки, кожен із яких має свою специфіку оподаткування, адміністрування та правового регулювання.

Прямі податки (зокрема, податок на прибуток підприємств та податок на доходи фізичних осіб) є важливим інструментом регулювання доходів громадян і підприємств, адже сприяють соціальній справедливості, оскільки

сплачуються відповідно до рівня отриманого доходу. Проте ці податки мають складні механізми обчислення і потребують ефективного податкового контролю.

Непрямі податки (зокрема ПДВ, акцизний податок та мито) характеризуються стабільним і прогнозованим надходженням до бюджету, але водночас мають регресивний характер, що створює податкове навантаження на споживачів із нижчими доходами. Вони простіші в адмініструванні, однак можуть впливати на зростання цін і інфляційні процеси.

Порівняльний аналіз показує, що оптимальне співвідношення між прямими і непрямими податками, їх збалансоване застосування та вдосконалення механізмів адміністрування можуть підвищити ефективність податкової системи, зменшити рівень ухилення від оподаткування та сприяти соціально-економічній стабільності в державі.

Отже, подальше удосконалення податкової політики має ґрунтуватися на принципах справедливості, прозорості, ефективності та адаптивності до змін економічного середовища, що забезпечить надійне фінансове підґрунтя для реалізації державних функцій.

РОЗДІЛ 3.

ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

3.1. Зарубіжний досвід справляння податків та його значення для податкової практики України

М. Т. Бартко у своїй статті звертає увагу на те, що «досвід іноземних країн у формуванні та обґрунтуванні рівня податків на споживання та їх роль у доходах держави та перерозподілі ВВП вказують на значні відмінності та різноманіття у системах оподаткування та державному регулюванні. Для країн ЄС ця частка ПДВ становить від 13,1% до 14,6%, а для нових членів – в межах 12,8-14,0%. Проаналізувавши надходження непрямих податків до державного бюджету України за 2019-2023 рр., можна побачити, що військові дії на території нашої країни залишили слід в обсягах надходжень до Державного бюджету у 2022 та 2023 роках» [12, с.134].

Автори посібника «Податкове право країн ЄС» стверджують, що «у США нема податку на додану вартість. Замість нього діє податок з продаж. Ставки податку з продаж різні у різних штатах США. В окремих штатах існують знижені ставки податку з продажу (1-3%) на ліки, продукти харчування. Акцизним податком оподатковуються білети на авіапереліт та телефонний зв'язок. Оподаткування податком доходів фізичних осіб за прогресивною шкалою, як і в деяких країнах-членах ЄС, залежить від сімейного статусу: подружні пари зі спільною сплатою; подружні пари з самотійною сплатою; самотійні ті глави домогосподарства, та включає 6 ставок – від 15% до 39,6%» [29, с.130-131].

Ю.О. Огренич, Д.О. Василенко зазначають, що «Сполучене Королівство Великої Британії і Північної Ірландії – є однією з провідних світових фінансових країн. Країна має відносно низьке податкове навантаження та досить гнучку систему оподаткування. У структурі податкових надходжень Великобританії переважають прямі податки, а найменшу загрозу становлять

податки на соціальне страхування, які є одними з найнижчих у Європі. Платник податку може вибрати самостійно варіант оподаткування, який для нього буде найефективнішим. За допомогою цієї можливості, здійснюється скорочення платників, які ухиляються від сплати податків, зростає кількість коштів в бюджеті та забезпечується зростання економіки» [25, с.195].

Автори посібника «Податкове право країн ЄС» вказали, що «Об'єднані Арабські Емірати відрізняються від країн ЄС тим, що в них нема податку на доходи фізичних осіб та на спадщину. До січня 2018 року не було податку на додану вартість. Ставка ПДВ найнижча серед інших країн – лише 5 відсотків. Акцизний податок запроваджено лише в 2017 році. Він встановлений на товари, які уряд вважає шкідливими для здоров'я, а саме: 50 відсотків – на газовані напої, 100 відсотків – на енергетичні напої, 100 відсотків на тютюн та тютюнові вироби» [29, с.131-132].

Ю.О. Огренич, Д.О. Василенко повідомляють про те, що «схожою країною до України є Польща, яка має свої особливості в оподаткуванні. Майже 94% надходжень у бюджет держави становлять податки на товари та послуги, на доходи фізичних осіб, податок з ігор та акцизний збір. Загалом, податкова система Польщі заснована на самостійному визначенні розміру податку, тобто платник податків повинен самостійно розрахувати податок, подати податкову декларацію (можна як особисто, так і дистанційно) та самостійно сплатити податок у строки, визначені в податкових актах» [25, с.196].

М. Т. Бартко стверджує, що «з огляду на досвід інших країн, для поліпшення системи споживчого оподаткування в Україні пропонується внести низку змін, а саме визначити категорії осіб, які не є платниками ПДВ, зокрема, органи публічного права та особи, які працюють на цивільно-правових договорах; розширити перелік підакцизних товарів, включаючи предмети розкоші; збільшити частку акцизного податку в цінах підакцизних товарів, особливо для алкогольних напоїв та тютюнових виробів, для обмеження їх

споживання з огляду на їх шкідливий вплив на здоров'я, екологію та довкілля та інші» [12, с.135].

Ю.О. Огренич, Д.О. Василенко підкреслюють важливість того, що «податкову систему України слід вдосконалити шляхом впровадження досвіду оподаткування Великобританії, зокрема, щодо свободи вибору варіанту оподаткування, для того щоб кількість платників податку не зменшувалася, а навпаки зростала і наповнювали бюджет країни та застосувати податкову реформу британської податкової системи, яка спрямована на підвищення інвестиційної конкурентоспроможності країни та залучення іноземного капіталу, що буде сприяти поступовому переходу до нової та результативної податкової системи» [25, с.196].

3.2. Шляхи вдосконалення податкової системи України

Пунктом 3. ст.6 Податкового Кодексу України зазначено, що «сукупність загальнодержавних та місцевих податків та зборів, що справляються в установленому цим Кодексом порядку, становить податкову систему України» [3].

У науковій статті Л.К. Величко, А.М. Чорна зазначають, що «податкова система втілює пріоритети державної податкової політики та надає державі можливість повноцінно існувати та виконувати свої функції. Великий вплив на податкову систему здійснює податкова політика, бо від її головних цілей та механізму здійснення залежить економічне зростання та суспільний добробут населення, адже податкова політика визначає головні пріоритети та засоби акумулювання фінансових ресурсів, необхідних державі для виконання своїх функцій» [26, с.48].

Науковці О.Ю. Акименко, В.О. Співак, Я.І. Донець, Я.А. Ященко вважають, що «податкова система будь-якої країни має відображати певні умови, серед яких: (1) рівень розвитку економіки; (2) розквіт соціальної сфери; (3) умови здійснення зовнішньої і внутрішньої торгівлі; (4) географічне положення і традиції народу тощо» [18, с.107].

Нажаль, як підкреслила А.С. Толстова «на сьогоднішній день ми можемо зробити висновок, що податкова система, побудована в Україні, виконує свої функції неефективно. Це проявляється у відсутності сприяння стійкому розвитку економіки країни, не забезпечення держави в повному обсязі фінансовими ресурсами для виконання покладених на неї функцій та покриття видатків бюджетів, а також у відсутності стимуляції розвитку підприємництва та не сприяння соціально-економічним перетворенням в країні» [30, с.379].

Професори Р.А. Правденко, С.П. Прасолова стверджують, що «останніми роками багато країн світу впровадили різні податкові реформи з метою вдосконалення своїх податкових систем та підвищення їхньої ефективності та результативності. Ці реформи можуть стати цінним прикладом для України, яка прагне вдосконалити свою податкову систему у повоєнний період» [17, с.129].

А М.В. Баран підмітив те, що «за період воєнного стану урядом країни було розроблено низку змін до податкового законодавства, які торкнулись суб'єктів господарювання як з позитивної, так і з негативної сторони (див.Додаток 1). Також, слід відмітити, що відбулись зміни щодо прийняття рішень про податкові пільги, перехід на спрощену систему оподаткування, розгляд скарг, тощо» [5, с.165].

Видається доцільним, що на сьогоднішній день оптимальним для України сценарієм вдосконалення системи оподаткування є послаблення податкового тиску на певні напрямки та одночасне розширення бази оподаткування. Наприклад, М.В. Моргунова запропонувала «декілька заходів для оптимізації системи оподаткування:

- спрощення податкової системи, оскільки це створює можливості для корупції та шахрайства, а спрощуючи податкову систему, уряд може зменшити адміністративний тягар та полегшити платникам податків дотримання закону;
- інвестиції у модернізацію податкового адміністрування, наприклад, онлайн-система подачі та оплати, що допоможе покращити дотримання податкового законодавства та знизити витрати на податкове адміністрування;

- суворе стеження за дотриманням податкового законодавства, яке полягає в збільшенні штрафів за ухилення від сплати податків та кількість перевірок;
- підвищення прозорість податкової системи через те, що платники податків мають знати, як використовуються їхні податкові гроші і куди вони йдуть;
- можливість запровадження єдиної податкової системи, бо це простий та прозорий спосіб збирання податків, за якого всі сплачують однакову ставку податку незалежно від рівня свого доходу» [19, с.75-76].

Вчені Р.А. Правденко та С.П. Прасолова наголошують на тому, що «сьогодні, незважаючи на те, що військове вторгнення росії в Україну негативно відобразилося на виконанні бюджетних індикаторів, уряд був вимушений запроваджувати і заходи ефективного забезпечення гуманітарної допомоги, які орієнтовані на спрощення та гармонізацію податкової системи, що варто зберегти і у повоєнний період. Цього можна досягти шляхом консолідації податків, усунення непотрібних пільг, а також підвищення послідовності та чіткості податкових законів і нормативних актів» [17].

А.С. Толстова підкреслила, що «насправді, більш важливим для оподаткування є не стільки величина податків, скільки легкість їх сплати для бізнесу та звичайних громадян, зміни в системі оподаткування повинні бути комплексними та системними» [30, с.381].

Висновки до розділу 3

На основі аналізу зарубіжного досвіду оподаткування можна дійти висновку, що вона демонструє широку варіативність підходів до побудови податкових систем, серед яких особливе місце займає спрощення адміністрування, свобода вибору платниками варіантів оподаткування, пріоритетність стимулювання економічної активності. Вивчення податкових моделей Великобританії, США, Польщі та ОАЕ свідчить про можливість адаптації окремих ефективних інструментів в умовах України.

Щодо податкової системи України, то незважаючи на певні позитивні зрушення, залишається складною, малопрозорою та обтяженою значним адміністративним тиском, що стримує розвиток підприємництва, ускладнює залучення іноземних інвестицій та створює підґрунтя для ухилення від сплати податків. Воєнний стан, в який нині перебуває наша держава, ще більше загострили наявні проблеми податкової системи, але водночас стали стимулом до перегляду її ефективності, простоти та гнучкості. Досвід спрощень, запроваджених під час воєнного стану, доцільно частково зберегти у повоєнний період.

Реформа податкової системи має бути комплексною, системною та відповідати як внутрішнім викликам, так і міжнародним зобов'язанням України, основною метою змін повинно стати створення сприятливого податкового середовища, яке стимулює економічну активність, забезпечує стабільні надходження до бюджету та сприяє соціальному добробуту населення.

ВИСНОВКИ

Отож, податки є основним джерелом доходів державного бюджету та виконують низку важливих функцій. Вони забезпечують фінансування державних установ, соціальних виплат та інфраструктурних проектів, що сприяють розвитку економіки та соціальної сфери, а також відіграють важливу роль у регулюванні економіки, забезпечуючи стабільність фінансових потоків, сприяючи економічному зростанню та розвитку.

Зміни в законодавстві, такі як підвищення прожиткового мінімуму та мінімальної заробітної плати, а також плановані реформи в екологічному оподаткуванні, мають значний вплив на економічну ситуацію та податкові зобов'язання підприємців, що вимагає належного реагування з боку держави для забезпечення економічної стійкості.

Визначивши переваги та недоліки системи прямого та непрямого оподаткування можна зазначити, що вона має свої плюси та мінуси, і її ефективність залежить від правильної комбінації обох видів податків, що дозволяє державі забезпечити стабільні доходи до бюджету, враховуючи економічні та соціальні реалії.

Аналіз податкової системи України свідчить про значну складність її структури, що створює умови для корупції та ухилення від сплати податків, а для покращення цієї ситуації необхідно здійснити такі заходи, як спростити податкову систему, зменшити адміністративний тягар і запровадити більш ефективні механізми адміністрування податків. Варто зазначити, що істотний вплив на податкові надходження та фінансову ситуацію в країні мають військові дії, що вимагає особливої уваги до справедливості і збалансованості податкового навантаження. Можливо необхідно розглядати варіанти диференціації податків для різних секторів економіки, зокрема для малого та середнього бізнесу, аби уникнути податкового навантаження, яке може привести до зростання тіньової економіки.

Зарубіжний досвід справляння податків показує, що країни з високим рівнем економічного розвитку, такі як Великобританія, США, Об'єднані

Арабські Емірати та Польща мають різноманітні та адаптовані до місцевих умов системи оподаткування, а Україна може запозичити ключові елементи таких систем, наприклад, щодо гнучкості вибору варіанту оподаткування, оптимізації акцизного податку та прозорості податкових процесів.

Видається доцільним, що основою для вдосконалення податкової системи України, підвищення її ефективності та конкурентоспроможності на міжнародній арені може відбутися шляхом запровадження наступних заходів, як таких:

- оптимізація законодавчої бази щодо непрямих податків, адже у зв'язку з динамічними змінами економічної ситуації в Україні важливо оптимізувати законодавство, яке регулює порядок справляння непрямих податків, зокрема ПДВ, а також рекомендується спростити процедури адміністрування ПДВ для малого та середнього бізнесу, створити прозору систему знижок і пільг, що дозволить зменшити податкове навантаження на бізнес та підвищити його ефективність;
- запровадження прогресивного оподаткування для прямих податків, а саме більш прогресивні ставки для оподаткування доходів фізичних осіб та юридичних осіб, що дозволить зменшити соціальну нерівність та забезпечить більше надходжень до бюджету за рахунок багатших верств населення;
- розширення бази оподаткування в частині непрямих податків, включаючи предмети розкоші та екологічно шкідливі продукти, бщо дозволить не лише збільшити бюджетні надходження, а й стимулювати зменшення споживання шкідливих товарів;
- враховуючи інтеграційні прагнення України до ЄС, важливо гармонізувати українське податкове законодавство з європейським, зокрема у частині оподаткування споживання та підприємницької діяльності;
- пропонується вдосконалити механізми контролю та санкцій за порушення податкового законодавства, зокрема щодо ухилення від сплати податків та інших правопорушень у сфері оподаткування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України: Прийнята Верховною Радою України 28 червня 1996 р.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show> (дата звернення 12.04.2025)
2. Митний кодекс України від 13 березня 2012 р. № 4495-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2012, № 44-45, № 46-47, № 48, ст.552 (дата звернення 11.04.2025)
3. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 13-14, № 15-16, № 17, ст.112 (дата звернення 13.04.2025)
4. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо перегляду ставок акцизного податку на тютюнові вироби: Закон України від 4 грудня 2024 р. № 4115-IX. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4115-20#Text> (дата звернення 13.04.2025)
5. Баран М.В. Вдосконалення оподаткування та податкового контролю в Україні у період воєнного стану. Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій. №1(15). 2025. С.162-170
6. Слюсарчук Л., Ковальчук О. Непряме оподаткування на час воєнного стану в Україні. Modern Trends in the Development of Economy, Technology and Industry. 2025. С.59-63
7. Андріяш В. І., Кравченко Є. С. Поняття та зміст податків. «МОГИЛЯНСЬКІ ЧИТАННЯ – 2024: досвід та тенденції розвитку суспільства в Україні: глобальний, національний та регіональний аспекти», Миколаїв. 2024. С. 3-5
8. Сковорода А. В., Аверкина М. Ф. Роль податків у формуванні доходів державного бюджету України. «Молодий вчений» № 2 (126). 2024. С. 80–85.
9. Сучасне фінансове право. Право публічних фінансів: підручник. Київ: АртЕк, 2024. 656 с.
10. Болдовська К.П., Борошко М.С., Шляхов М.С. Прямі і непрямі податки: переваги і недоліки для економіки. 2024. С.43-46
11. Ярош М., Буряк А. В. Непрямі податки та їх вплив на суспільний добробут. 2024. С.525-528

12. Бартко М. Т. Зарубіжний досвід справляння непрямих податків та перспективи його впровадження в Україні. 2024. С.134-136
13. Малий М. С. Класифікаційні ознаки, переваги та недоліки системи прямого оподаткування. Фінансові інструменти сталого розвитку держави в умовах системної економічної трансформації: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. 2024. С.44-46.
14. Податкове право : навч.-метод. посіб. (для здобувачів вищої освіти). 2-ге вид., доопр. і доп. [Електронне видання] / Т. Латковська, Т. Голоядова, М. Сідор. Одеса : Фенікс. 2023.— 84 с.
15. Киян В. Я., Обушенко Н. М., Косяченко К. Е., Нестерцова-Собакарь О. В. Податкове право: навч.-метод. реком. до семінар. та практ. занять для здоб. вищ. освіти 3 курсу ден. форми навч. Дніпро : ДДУВС, 2023. 106 с.
16. Податкове право України : навч. посіб. / [Сопільник Р. Л., Ковалів М. В., Проць І.М. та ін.]. Львів : СПОЛОМ, 2023. 362 с.
17. Правденко Р. А., Прасолова С. П. Шляхи вдосконалення податкової системи України у повоєнний період: зарубіжний досвід. 2023. С.129 - 132
18. Акименко О.Ю., Співак В.О., Донець Я.І., Ященко Я.А. Удосконалення податкової системи України: можливості імплементації зарубіжного досвіду. 2023. С.107-110
19. Моргунова М.В. Деякі шляхи вдосконалення податкової системи України. Науково-практична конференція м. Одеса, 7-8 квітня 2023. С. 74-77
20. Фінансове право України (особлива частина) : навчальний посібник / Л. М. Касьяненко, Т. О. Мацелик, Ю. І. Аністратенко та ін. Ірпінь : Державний податковий університет, 2022. – 580 с.
21. Фінансове право : підручник / О. О. Дмитрик, Є. О. Алісов, Д. А. Кобильнік та ін. ; за ред. О. О. Дмитрик. Одеса : Видавництво «Юридика», 2022. 466 с.
22. Фінансове право України: навчальний посібник / [М. В. Ковалів, С. С. Єсімов, І. М. Проць, Р. М. Скриньковський, Ю. Р. Лозинський]. Львів: СПОЛОМ, 2022. 394 с.

23. Беляєва Л., Карпова А. Економічна сутність та роль податків в сучасних умовах господарювання. Сучасне управління організаціями: концепції, цифрові трансформації, моделі інноваційного розвитку, Харків, Україна, 25 листопада. 2022. Харків, 2022. С. 554.
24. Шило Ж. С. Проблеми та недоліки прямого та непрямого оподаткування в державі. Серія «Економічні науки». Випуск 1(97). 2022. С.99-112
25. Огренич Ю.О., Василенко Д.О. Податкова система зарубіжних країн: характеристика, особливості адаптації досвіду оподаткування в Україні. 2022. С.195-197
26. Величко Л. К., Чорна А. М. Проблемні питання податкової системи України. Актуальні питання забезпечення фінансової безпеки держави в умовах глобалізації. Харків. 2022. С.48-50
27. Краснощок С., Шаповалова Г. Роль податків в національній економіці. 2021. С.358-361
28. Харіна К.М., Проскура А.С. Переваги і недоліки прямих і непрямих податків. 2021. С.84-88
29. Податкове право країн ЄС : посібник / М. Г. Волощук, О. О. Петріченко, О. В. Білаш, Т. О. Карабін, М. В. Менджул. Ужгород : Видавництво Олександри Гаркуші, 2021. 144 с.
30. Толстова А.С Шляхи удосконалення податкової системи України. Сучасні проблеми соціально-економічного розвитку та шляхи їх подолання. Харків. 2021. С. 379-382

ДОДАТКИ

Додаток 1

Характеристика зміни податкового законодавства
в умовах воєнного стану в Україні

Зміни	Характеристика
Зміни в адмініструванні податків	Вдосконалені онлай-комунікації між ДПС та платниками податків з використанням відео та онлайн консультацій щодо надання податкової звітності.
Зміни у податковій звітності	В 2025 році введено нову форму податкового розрахунку з податку на доходи фізичних осіб (ПДФО) та єдиного соціального внеску (ЄСВ), в якій об'єднується подання даних по цих податках
Збільшення податкових ставок	З 1 грудня 2024 року збільшено ставку воєнного збору до 5% для працівників та для фізичних осіб-підприємців (ФОП) відповідно до групи оподаткування
Податок на прибуток для фінансових установ	В 2024 році було збільшено ставку податку на прибуток для фінансових установ до 25%, а для банків до 50%
Реорганізація ДПС	Відбулась реорганізація ДПС в областях та м. Києві, що змінило мережу податкових органів, до яких необхідно подавати звітність та в певній мірі ускладнило процес її подання.